

FILMKULTURA

+ SZERKESZTI: LAJTA ANDORJ +

IV. ÉVFOLYAM
— 9. SZÁM —
1931. SZEPT. 1.

BORHEGYI JÁNOS,
az Olympia-mozgószi-
ház igazgatója, most
ünnepelte 25 éves szak-
mai jubileumát.

ÁRA 1 PENGŐ

**Speciális filmszállítások,
a világ minden részébe.**

Leggyorsabb

vámkezelés a Nyugati és Keleti pályaudva-
rokon, a fővármivatalban
és a hajóállomásokon

H é b e l

nemzetközi szállítmányozási és
elvámolási vállalat,

IV., Váci-ut 1. sz.

Telefon: Aut. 159-47.

Krupka filmgyár és laboratórium

BUDAPEST,

VIII., József-körut 71-73.

TELEFON: 339-07.

Berendezkedtünk a fotócellás és
lemezes filmek lehallgató és össze-
állító munkálatokra.

Átszakadt lemezek javítása.

◀ **Készít mindenfajta felvételt.** ▶

MAGYAR FILMIRODA

BUDAPEST, VIII., FÉNERCEG SÁNDOR-UTCA 7

TELEFON: JÓZSEF 455-10.

FILMHIRSZOLGÁLAT

városi, községi, családi, gyári,
ipari, sport-felvételek.

Kockanagyítások, fotóüzem.

PEROLIN

CIKKEK EGYEDÁRUSÍTÓJA

„PHÓBUS” MŰSZAKI ÉS
OLAJKERESKEDELMI R. T.
V, KOSSUTH LAJOS-TÉR 9

UJ TELEFON:

AUT. 117-23.

**A legjobb és a világ legismertebb
LÉGFERTŐTLENÍTŐ SZERE!**

Minden filmszínházban nélkülözhetetlen!
KÉRJEN DIJFALAN BEMUTATÁST!

ROHRMANN JÁNOS

Elektrotechnikai és mechanikai gyára

BUDAPEST VII, SAJÓ-UTCA 5/a

ALAPÍTOTT 1904

SPECIÁLISTA:

**Mozigép és felszerelési
tárgyakban.**

ZEISS IKON

FOTÓCELLÁS KIEGÉSZÍTŐ

A LEGOLCSÓBB

A LEGJOBB

EGYEDÁRUSÍTÓJA:

OLÁH GYÖRGY

GÉPÉSZMÉRNÖK:

VIII, RÖHK SZILÁRD-U. 20. TEL. J 334-40

FILMKULTURA

FILMMŰVÉSZETI ÉS TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT

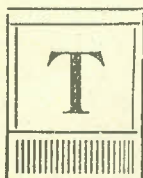
IV. ÉVFOLYAM.

= 9. SZÁM. =

1931. SZEPTEMBER 1.

KERTÉSZ MIHÁLY,
a Warner-First-filmgyár főrendezője:

A MAGYAR FILM JOVÓJÉT A HANGOSFILM ALAPOZZA MEG

örténelmi igazság, hogy a forradalmak nemcsak rombolnak, de építenek is. A hangosfilm megölte a némafilmet és fokozatosan felépíti az egyes országok nemzeti filmgyártását. Ezen az elméleten és gyakorlaton alapuló rövid megállapítás után pedig térjünk át a részletekre.

A megszólaló film egyszeribe megszűntette a film nemzetköziségét és a világ mozijainak oroszánrészében az angol szó lett úrrá, ami ellen csak azért nem hallatszott ellentmondás, mert a találmány kétségkívül érdekeset és vonzót nyújtott. Az idegen nyelven beszélő film azonban már az első alkalommal mankóra szorult: feliratok nélkül unalmassá és érthetlenné vált volna. Felmerült tehát a beszélőfilm nemzetközivé tételének terve, amit Hollywood filmbölcsei úgy véltek megoldani, hogy szemképrázató táncos-énekes-zenes revüket kezdték gyártani. A drága kiállításos filmek azonban csak egy szezónon át éltek és az amerikai film boszorkánykonyhájában új receptet kellett kiokoskodni. Így születtek meg a különböző nyelvű verziók egy-egy filmről. Ez az ötlet sem volt cél-

hozvezető és emellett a gyárak nem találták meg számításukat sem. Ma már az a helyzet, hogy Amerika, amely három évtizeden át dominálta az egész világ filmpiacát, komolyan kénytelen számolni exportja részbeni megszűnésével. Az angolul beszélő film, ha még olyan tökéletes is, a feliratok segítségével hasznavehetetlen az angolul nem beszélő nyelvterületeken és ebben a formájában is csak megtúrt produkció, amely napról-napra veszít a vonzerejéből. Az európai filmgyártás legerősebb helyén, Németországban, hamar éltek a kínálkozó alkalommal és lázas tempóban kezdték gyártani a németül beszélő hangosfilmeket, amelyek uralkodó szerephez jutottak a legtöbb európai államban. Logikus következtetéssel azonban oda lehet jutni, hogy a német hangosfilm európai hegemoniája is rövidéletű lesz és a kereslet iránta csupán a németül beszélő országokban marad meg. Végso konzekvenciaképen pedig be fog következni rövidesen az egyes nyelvterületek saját nyelvű filmgyártása. És ezen a ponton térjünk át a magyar filmre.

Alkalmam volt meggyőződni arról, hogy az újjászületését élő magyar film sikerrel, eredményekkel kecsegtet. A

Hunnia-filmgyár felszerelése *nívós és modern*. Azok pedig, akik hivatva vannak arra, hogy a magyar hangosfilmet vezessék új útján, értik a dolgukat és energiával, ambícióval teltek. Egyedül a magyar tőke az, amely pillanatnyilag még idegenkedik a kockázattól. Pedig nem is lehet szó rizikóról, még kevésbé a banque-üzletről. Magyarország hovatovább egyenesen kényszerítve lesz arra, hogy filmeket gyártson. A magyar közönség az angolul beszélő filmek után csakhamar meg fogja únni a németül beszélő filmeket is és nem szabad majd csodálkozni, ha a nép végre az anyanyelvét akarja viszonhallani a mozgósínházakban. A milliiónak ezt a jogos és nemzeti követelését már több ország kénytelen majdnem százszázalékig teljesíteni és valóban meglep, hogy Magyarország mennyire toleráns e tekintetben. Ez a türelem azonban csak rövid ideig tarthat és el fog érkezni — hamarabb, sem mint gondoljuk az az idő, amikor az idegen nyelven beszélő filmekre mosolyogva emlékezik majd vissza a magyar mozipublikum.

A *magyar film jövőjét* azok a filmek rejtik magukban, amelyek most készülnek a *Hunnia*-gyárban. Ha ezek a filmek ugyanis beválnak, vagyis tetszéssel fogadja majd azokat a közönség, úgy üzletileg is sikert jelentenek az újjáéledő hazai filmgyártás első hangos produktumai és semmi akadály sem lehet annak, hogy meginduljon a *folyamatos, az állandó filmtermelés* a budapesti műteremben. Ha a *Hunnia*-gyár első darabjai megütik a mértéket és perspektívát nyújtanak erkölcsileg és anyagiilag, akkor már bizonyosra vehető, hogy a magántőke is megmozdul több oldalról, mert *biztos és reális üzletre számíthat*. És minél több magyar film készül, annál inkább megszokja a közönség a mozgósínházakban a *magyar szót* s a végén egyenesen *követelni* fogja. Meggyőződésem, hogy ez az időszak elérkezik és akkor többé nem lehet *visszatáncolni* a külföldi beszélőfilmekhez. Az amerikai,

angliai, francia, spanyol, olasz és német filmsovinizmus után el kell érkeznie a magyar filmsovinizmusnak is, amely a virágzó magyar nemzeti hangosfilmgyártásnak lesz a megalapozója.

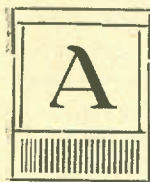
És nem szabad meglepedkeznünk még egy fontos üzleti szemponttól, amikor a jövő magyar filmgyártásról beszélünk. A magyar hangosfilm jövedelmezősége nincs a mai Csonka-Magyarország szűk határai közé szorítva. Komoly üzleti kalkulussal kell számolnunk az *amerikai magyarlakta városokkal is*. Ezekből többmillió mozipublikum rekrutálódik, ami jelentős bevételt jelent, olyanyit, hogy az egyes filmek előállítási költségeit fedezni lehetne az amerikai előadásokból és így az anyaországban való forgalmazása a filmnek tiszta haszonként volna elkönnyelhető.

Többesztendős amerikai tapasztalataim alapján mertem megtenni ezt a jósolatot. Soha nem volt szebb és biztosabb perspektívája a magyar filmnek, mint éppen most. *Ismétlem: a magyar film jövőjét a hangosfilm alapozza meg*, csak ki kell használni a kínálózó lehetőségeket, amelyek szinte követelően jelentkeznek.

Önmagunk ellen való vétek volna, ha kiaknázatlanul hagynók azt a rendkívüli alkalmat, amely most szinte csábítólag kecsegtet a magyar filmgyártás megalapozása és rendszeressévétele számára. *Ismétlem: ennek a kitűnő alkalomnak a kihasználása nemcsak a belföldi, hanem a külföldi piacot is biztosíthatná folyamatosan*. Remélem, hogy az illetékes hazai filmkörök, amelyek ma irányítják a magyar film útját, impulzust tudnak adni a teaurált tőkének. A beszélőfilm idejében filmet gyártani elsősorban hazafias kötelessége minden országnak. Mivel azonban a filmgyártás az egész világon rideg üzleti szempontok alapján nyugszik, Magyarországnak is rá kell jönnie végre, hogy ütött a tizenkettedik óra, amikor nemzeti feladatok megoldása mellett gazdasági mérlegét is javíthatja a rendszeres hangosfilmgyártással.

BORHEGYI JÁNOS,
az Olympia-mozgóképszínház igazgatója:

BUDAPEST FILMKULTURÁJA 25 ÉVVEL EZELŐTT

Az emberek sajátossága, hogy soha sincsenek megelégedve a *jelen*nel, hanem mindig dicsérik a *múlt*at és mint „*jobb idők*re” hivatkoznak elmúlt évekre, évtizedekre. Szóval: visszasírják a jobb időket, amikor minden szebb volt, olcsóbb volt és jobb volt. A visszasírásban azonban *mi mozgóképszínház*tulajdonosok visszüik a vezetőszerepet, mert 25 év óta sírjuk vissza az „elmúlt” szezőnt. Félek, hogy jövőre visszasírjuk a mostani esztendőöt is, de akkor már a juhászfiú sorsára jutunk, akinek a falu népe már nem hitte el, „*hogy jön a farkas*”.

*

1904-ben nagy volt a felzúdulás a főváros tanácsa ellen, mert felemelte a fogyasztási adót, aminek folytán a hús ára egyik napról a másikra 1 korona 60-ról 2 koronára szökött föl. Egy nagyvágóval folytatott diskurzus során arra gondoltam, hogy valami „húspótlékot” kellene behozni, amivel a drágaságot egyensúlyozni lehetne. Így jöttem arra a gondolatra, hogy friss tengeri halakat kelle-ne importálni. Másnap már a vonaton ültem és néhány nap mulva Gestmündében, az Északi-tengernél már megállapodtam napi egy vagon tengeri hal szállítására. A lazac ára északon 6—8 pfennigbe került, amihez kilónkénti 18 fillér költség járult. Az első vagon megérkezése nagy szenzáció volt Budapesten, mert 14 árusító helyen 50 fillérjével adtam el a lazac kilóját, úgyhogy napi egy vagon hal rövid néhány óra alatt kelt el. Ez az üzlet azonban annyira fárasztó volt, hogy abbahagytam és *más foglalkozás után néztem*.

*

Németországi utazásaim során több ízben találkoztam egy Robert Müller nevű úrral, aki körülvezetett hat berlini

sör**sarnokában**, ahol zsúfolt asztalok mellett ültek az emberek és díjtalanul nézték a lepergetett *mozgófényképeket*. 1905-ben Müller úr meghívott fényesen berendezett lakására, ahol megmagyarázta a moziüzlet lényegét és technikáját, végül rá akart beszélni arra, hogy Berlinben 5—6 újabb sörházat béreljünk ki, ahol sörfogyasztás mellett mozgóképelőadásokat lehet tartani. Sajnos, az ajánlatot nem fogadtam el (bár meg tettem volna!).

*

Rövid időre rá már nálunk is mutatnak be *mozgófényképeket* és pedig emlékezetem szerint, legelőször a Velencekávéházban, amelynek tulajdonosai: *Ungerleider Mór* és *Neumann József*, az Erzsébet-körüton, a Gambrinus-épületben elsőnek nyitották meg a modern értelemben vett *110 személyes „mozit”*. A példát csakhamar követték mások is és nemcsak a kávéházak vetítettek közönségük előtt filmeket, hanem újabb mozgóképszínházak is nyíltak. Így mozgóképszínház létesült a Teréz-körüton Jupitermozi elnevezés alatt, a Nagymező-utcában Edison-mozi elnevezéssel, a Blaha Lujza-terén, a mai Corvin-áruház helyén pedig az Apolló-mozi. A Dohányutcai zsinagóga mellett pedig még csak rövid ideig tartotta mozgóképelőadásait a Narten-féle *ponyvasátor-mozi*.

*

1906 májusában határoztam el magam, hogy jelenlegi helyiségemben egyelőre egy évi időtartamra mozgóképszínházat nyitok. A háztulajdonos mindenáron három évre akart engem kötelezni, azonban én nem bíztam a *mozi jövőjében*, végül mégis kénytelen voltam egy 3 éves szerződésbe belemenni... A helyiség teljes berendezése és felszerelése után a tűzrendészeti bizottság megtekintette a „telepet”, majd ennek írásbeli jóváhagyá-

sa után a főkapitánysághoz benyújtott kérvényemre azonnal megkaptam a „moziengegedélyt”. Császár rendőrfogalmazó sajtó hatáskörében minden további nélkül megadta a játszási engedélyt. Rendőri díj fejében havonta 99 koronát fizettem. Sok baj volt ebben az időben a gépészekkel. A legügyesebb gépész volt közöttük a megboldogult *Farkas Jenő*, aki mint állástalan órásszegéd került a Sportkávéházba gépésznek. Az Olympia a megnyitáskor 151 személyes volt, később kétszer nagyobbítottam meg a helyiséget. Az első műsort a Magyar Mozgófénykép R.-T. szállította, amely később a Kalap utcából az Erzsébet-körútra költözött át. Ennek a vállalatnak igazgatói *Décsi Gyula*, *Mahler* bankár és *Szlatényi* menetjegyiroda-igazgató voltak.

Ugyanakkor nyitott Budapesten fiókot a Ferenciek-terén a párisi Pathe Fréres-cég. De foglalkozott filmek kölcsönzésével majdnem valamennyi mozgószínház-tulajdonos, akik között a legnagyobb volt a *Neumann és Ungerleider-cég*. A filmek beszerzési ára méterenként 1 korona 20 fillér. A német filmek méterenként 1 márkába, a franciák 1.20 frankba kerültek. Egyszeri kérésre bármely párisi cég megtekintésre beküldte a 60—120 méteres filmeket és amelyek nem tetszettek, azokat azonnal visszaküldtem.

1906-ban már kölcsöndíjat számítottak a filmekért. Az első héten naponta és méterenként 2 fillért fizettem a film kölcsöndijáért, amely ár később 5 fillérig emelkedett. Az áremelés miatt a mozgóképszínházak kimondták a *bojkottot* a Pathé Fréres ellen és két nap mulva már Budapesten volt *Picquard* igazgató, aki 3.5 fillérre szállította le, majd a Hungáriában bankettet rendezett a tiszteletünkre és ismét szent lett a béke. 1906-ban jelentkezett első ízben Budapesten *Colussi Béla*, mint a Gaumont berlini fiókjának a képviselője és eladta nekem a „Tavaszberepedés” című filmet. *Colussi Béla* még 1910 előtt nyitotta meg kölcsönzőjét a Baross-téren.

1912-ig *monopóljogról* szó sem volt.

Ebben az esztendőben jelent meg nálam Rády-Maller bécsi filmkölcsönző és felajánlotta nekem megvételre az Eclair-gyár *Zigomár* című filmjét. A tárgyalást a Newyork-kávéházban folytattuk, de csakhamar közbevetette magát *Roboz Imre*, a Projectograph fiatal igazgatója és másnap azonnal elfogadta a Rády-Maller által kért összeget, úgyhogy az üzlet közöttük létrejött. Maller bocsánatkérések közepette mentegette magát és megígérte, hogy legközelebb jobb filmet fog nekem juttatni. Titokban azonban elhatároztam, hogy *Roboz* Imrén megbosszulom magam. Berliin ismerősömet, *Robert Müllert* táviratilag arra kértem, hogy a berlini Eclair-től szerezzen be sürgősen egy *Zigomár-kópiát*. A film két nappal előbb érkezett meg, mint a Projectograph kópiája Párizsból, — sőt egy félórával később a film már az Olympia műsorán szerepelt. Nálam verekedtek az emberek a jegyekért, olyan szenzáció volt a *Zigomár*-film. A Projectograph ellenem és 14 más moztulajdonos ellen *kártérítési pert* indított, azonban 2 év mulva keresetével elutasították.

Az első mozitűz a *Velence-kávéházban* ütött ki, ahol egy *Wild-West*-filmet játszottak és amelyen lövöldözések fordultak elő. A nagyobb hatás kedvéért *Neuman József* elővett egy vizipuskát és lövöldözött a kosárba, amelybe a film beleszakadt. Akkoriban a vetítőgépeket még nem látták el alsó karral és orsóval.

A *pendlizést* sem a mozgószínház-tulajdonosok, sem a filmkölcsönzők nem látták ki, hanem a gépészek, akik a filmeket *titokban* valamelyik kávéházzal lependlizték. A kölcsöndíj filmenként *egy palack sör* volt. Erre a turpisságra véletlen jöttem rá, mert az egyik előadásban a film nem volt kéznél és csak érélyes utánjárással, valamint a gépész és segédgépész meghallgatása után tudtam meg, hogy a filmet egy kávéházzal küldték, ahol a közönségnek annyira tetszett, hogy *meg kellett újrázni*, ami a film kérését okozta.

(Befejező cikk következik.)

PALÁGYI RÓBERT dr.,
a Magyar Mozgóképzemengedélyesek
Orsz. Egyesületének ügyésze:

FILM, HANGOSFILM ÉS SZERZŐIJOG 6. A SZERZŐ EGYÉB KIZÁRÓLAGOS JOGOSULTSÁGAI

szertői jogból kifolyóan a szerzőnek egyéb kizárólagos jogosultságai is vannak. (Többszörözés, közzététel, forgalomba helyezés, fordítás, átalakítás stb.)

Tudjuk, hogy ezeknek a rendelkezéseknek ellenére is le lehet például fordítani bárki művét, anélkül, hogy a szerzőt megkérdeznék. Csak a fordítást, a szerző beleegyezése nélkül nem szabad többszörözni, közzétenni, forgalomba helyezni vagy nyilvánosan előadni. (Ezt a Sztj. 7. §-a mondja így — nem szó szerinti — de lényegében.) Kérdés, szabad-e valaki regényéből, drámájából *filmet készíteni*, — mintegy magánhasználatra — anélkül, hogy az elkészült negatívból pozitív kópiák készülneek, anélkül, hogy a film forgalomba helyeztetett volna. Természetesen anélkül, hogy nyilvánosan előadatott volna?

Felfogásunk szerint *nem szabad*. Elvileg lehetne ugyan mondani, hogy a regény, dráma szerzőjét csak attól a mozzanattól kezdve érheti sérelem, amikor a film negatívjáról, forgalomba helyezés céljára alkalmas pozitív filmszalagok készülnek. Mégis a törvény *helyes értelmezése* szerint a műterem négy fala között készült *film-negatív* az alapulfekvő írói mű szerzőjével szemben a *bitorlás kísérleteként jelentkezik* és ha bitorlás miatt nem is büntethető a tettes, kártérítéssel tartozik az alapulfekvő mű szerzőjének. Ezenfelül a kísérlet útján elkészült részek elkolbzás céljából zárlat tárgyát képezik.

Hatalmas irodalmi irány van külföldön, amely a filmesítési ügyletre a kiadói ügylet jogszabályait kívánja alkalmazni. A kiadói ügylet minden szabályának alkalmazását a két ügylet közötti jelentős elvi

különbség zárja ki. A kiadó a szerző művét *változtatlanul* tartozik többszörözni, a filmvállalkozó a film szerzői által az alapulfekvő művet átdolgoztatja és egészen új mű alkotását szorgalmazza.

A gondolat kifejezés új módja ez! *Goldbaum* a filmet a „Drehreifes Buch” többszörözésének tekinti. Ez téves, mert a „Drehreifes Buch” nem élvezhető, — pedig annak alapján készül az új mű.

A kiadói jogszabályoknak teljes el mellőzése azért nem képzelhető el. A szerzői jogok értékesítése tekintetében ez az egyetlen jogterület, amely törvényes szabályozást nyert és ha minden kiadói jogszabályt nem is lehet automatikusan alkalmazni a filmesítést tárgyazó jogügyletre, azokat a rendelkezéseket, amelyek a joganalógia szabályainál fogva alkalmazhatók, — eddig is alkalmazták. Így a K. T. 522. §-ában szabályozott ama kiadói jogi rendelkezés, amely szerint kétség esetében a szerződés a munkának csak *egyszeri* kiadására ad jogosítványt, a bírói gyakorlat már több ízben alkalmazta *filmkérdésben* is. Ahhoz, hogy a vállalkozó az írói műből a film elkészítése és nyilvános előadása után újabb filmet készítsen: a felek közötti kifejezett megállapodásra van szükség. Ilyen kifejezett megállapodás hiányában a vállalkozó egyazon írói művet csak egyszer filmesíthet meg és ha ezt a filmet forgalomba helyezte és előadatta, az újabb filmesítésre a szerzővel való újabb megállapodás nélkül nincs joga.

A kiadói jogszabályok nem tartalmaznak rendelkezést arra a jelentős kérdésre nézve, hogy a kiadó valamely írói mű kiadására vonatkozó jogot a szerző megkérdezése és beleegyezése nélkül átruházhatja-e más kiadóra? Felfogásunk szerint a kiadónak ehhez csak akkor le-

het joga, ha egész üzletét az összes jogokkal és kötelezettségekkel ruházza át, egyebekben az általa szerzett kiadási jogot és vállalt kiadási kötelezettséget más kiadóra csak a szerző beleegyezése alapján ruházhatja át. Fokozottabb mértékben áll ez a szabály a filmre. A nyomda hűségesen többszörözi a szerző művét és a kiadó személyében beálló változás csak annyiban jelenthet indokolt kifogásra okot a szerző oldalán, hogy a kiadó jogutódjához esetleg nincsen bizalma, teljesítési eredményeihez nem fűz várakozást, egyéb kötelezettségeinek teljesítése tekintetében nincs kellő biztosítéka, vagy végül és ez talán a legjelentősebb, hogy a jogutód-kiadó egész más világnézetű műveknek kiadásával foglalkozik üzletszerűleg, amely üzleti szférában a szerző a maga művével megjelenni nem hajlandó. Például: valamely vallásellenes műveket kiadó vállalatnál nem szívesen jelentetné meg egy kiváló pap a maga imakönyvét. Ilyen kiadóra való átruházás felettébb sérelmes a szerzőre.

A filmnél több történik, mint az írói mű szövegkiadásánál. A filmvállalkozó az írónak munkatársakat ad, akik művéből művészi tevékenységükkel és elgondolásukkal egészen új szerzői művet alkotnak. Szcenárium-készítőt, rendezőt, főszerepeket játszó színészeket, akik hivatalosan az írói mű filmművé való átdolgozására. Az írói mű szerzője az egyik filmvállalatban megbízik, tudja, hogy áldozatkész és hajlandó a filmművé való átdolgozás céljaira kellő tőkét, kiváló rendezőt és egyéb munkatársakat rendelkezésre bocsátani. A másiktól ezt nem tételezi fel. Az egyik filmvállalkozónak kitűnő neve, bevezetettsége, a közönségnél óriási hitele van, ebben a szerző is megbízik. Nem köteles tehát elbírálni, hogy az a vállalat, amelyet ő bizalmával megajándékoz, őt és művét olyan filmkészítő vállalattal hozza jogi kapcsolatba, amellyel kapcsolatba kerülni nem kíván.

Az alapulfekvő mű szerzője indokoltan kötheti ki a vállalkozóval létesített szer-

LAKNER ARTHUR,
a Fórum új igazgatója.

ződésben, hogy az elkészült filmmű forgalomba helyezés előtt előtte leforgatandó. Amennyiben személyiségi joga szempontjából lényeges ellenvetése volna, ezt még a nyilvános előadás előtt megtehesse. Ha nagyon megbízik a vállalatban, különösen állandó kapcsolat után, ezt a kikötést el is ejti, mert a vállalkozó úgy is rendelkezésére áll és a film elkészítésénél talán tanácsait is kikéri. Hova kerülne a szerző, ha az ilyen kautélák nélküli szerződést megkérdezése és beleegyezése nélkül más vállalkozóra át lehetne ruházni? Természetesen mindez csak arra az esetre áll, ha a szerződésben az átruházás joga a vállalkozó javára kifejezetten ki nem köttetett. Ha a filmvállalkozó az átruházásra súlyt helyez, nyilván nem fog másként filmesítési ügyletet kötni, csak úgy, hogy az átruházás jogát magának fenntartja.

A kiadói ügyletről szóló jogszabályok között a leglényegesebb jelentőséggel az bír, hogy a kiadó, aki valamely mű kiadására jogot szerez, — ellenkező megállapodás híján — a mű kiadására egyben kötelezettséget is vállal. Kérdés, kötelese-e a filmvállalkozó a filmesítésre vonatkozó ügylet alapján a művet elkészíteni, mennyi idő alatt és ha nem készíti el, mi ennek a jogi következménye?

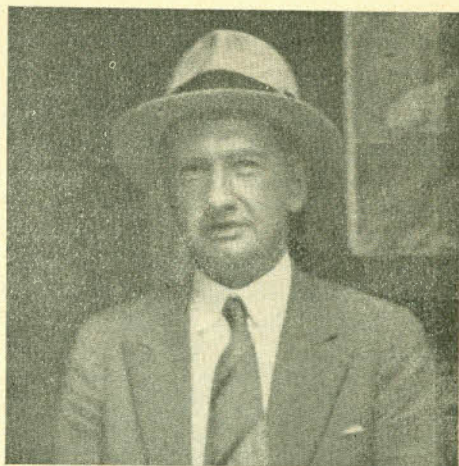
A MŰTEREM

A Hunnia-filmműteremben — annyi évi várakozás után — immár megindult a magyar filmgyártás és minden remény megvan arra nézve, hogy ez a gyártás most *folyamatos* munka lesz.

Júliusban a *Szamek*-produkció dolgozott teljes erővel és Székely István rendezésében be is fejezte a *Hippolit* (A komornyik) című filmet, amelynek magyar és német verziója majdnem egy időben készült. A magyar film felvételeit dr. Lázár Lajos főrendező vezette, a német film Produktionsleiterje pedig Stein József főrendező volt, aki a háborús években a Stárnál rendezett néhány filmet, így többek között a *Csöppség* és *Amikor a szőlő érik* című filmeket. A magyar verzió főszereplői a következők voltak: *Fenyvessy* Éva, *Rádainé Erdélyi Mici* és *Haraszthy Mici*, a férfiak közül *Csontos Gyula*, *Góth Sándor*, *Jávor Pál*, *Gózon Gyula*, *Kabos Gyula*, *Herczeg Jenő*, *Gárdonyi Lajos*, *Bársony István*, *Pázmán Ferenc*, *Szenes Ernő* és *Sárossy Andor*. A német verzióban a következők játszottak: *Oscar Sabo*, *Thören*, *Max Henckels*, *Paul Hidemann*, *Mackart* kisasszony, *Schaack* kisasszony és *Revalné* asszony. A főlvételeket *Eiben* István és *Hösch* László készítették, míg a hangfőlvételeket *Lohr* Ferenc mérnök irányította. A körülbelül 3000 m. hosszú film augusztus elejére teljesen elkészült, mire a német szereplők visszautaztak Berlinbe. A zenei részt *Eisemann* Mihály szerzte.

A *Szamek*-produkció második filmjének a főlvételeit augusztus 31-én kezdték meg J. és L. *Fleck* rendezésében. A darabból csakis német verzió készül *Ein Auto und kein Geld* címmel. A darab kéziratát dr. *Schirokauer* írta.

Augusztus hónap folyamán még egy film készült a Hunniában. Egy új filmrendező rendezte a filmet: gróf *Csáky* Andor, aki *Vadorzó* címmel egy többfel-

SZLAMMER BÉLA,
a Royal-Apolló új igazgatója.

vonásos magyar életképet állított össze. A darab zenéjét *Angyal* László, a kitűnő zeneszerző és karmester szerzte.

Szeptember hónapban a *Szamek*-produkció még két kisebb vígjátékot forgat, az ezekre vonatkozó tárgyalások még folyamatban vannak.

CENZURÁZOTT OKTATÓ- ÉS ISMERETTERJESZTŐ FILMEK
1931. JULIUS 15 — AUG. 21.-IG

Rangó, hangos oktatófilm, 8 felv. Paramount-film. 1805 m.

Falfűrészelési eljárás, ipari film. Magyar Filmiroda. 81 m.

A levegő hősei Blériottól Endreszékig. Metro-Goldwyn-film. 727 m.

Az Alhambra csodái. Metro-Goldwyn-film. Ismeretterjesztő. 318 m.

Irország. Metro-Goldwyn-film. 364 m.

Emberevők. Genius hangosfilm. Ismeretterjesztő. 9 felv. 1970 m.

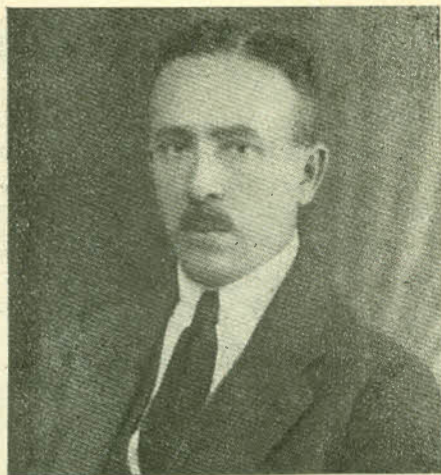
Magyar Mozgófényképgépkezelők
Országos Egyesülete

VII. ker., Csengeri-utca 1. szám.
Hivatalos órák: délután 2—4-ig.

Telefon: József 375—98.

A MESSTER-GYÜTEMÉNY

ma nemcsak München egyik legnagyobb eseménye, hanem valóban a filmkultúra ősi történetének egyik legragyogóbb múzeuma Oskar Messter, a német kinematográfia egyik úttörője, talán a ma élő legnagyobb német filmszakember, Lumiérerrel és Edissonnal együtt első sorba kerül a világ kinematográfiájának a történelmében Oskar Messter tényleg ott volt a „bölcsönél”, a film bölcsőjénél, mert Messter alkotott, konstruált, technikailag újat és újat produkált. Ez a Messter azután 30 és egynéhány éven keresztül valósággal múzeumot létesített maga körül azokból a filmtechnikai újításokból és alkotásokból, amelyek nevéhez fűződnek. Ennek a háromévtizedes alkotó munkának minden muzeális eredményét Messter most — ahogy mondani szokták — egy tollvonással odaajándékozta a müncheni Deutsches Muzeumnak, amelynek technikai osztályán eddig is híres filmgyűjtemény volt, most pedig a filmkutatók Mekkájává fogja magát kinőni, éppen annak az ajándéknak a révén, amelyet Messter most juttatott a Deutsches Muzeumnak. A Messter-gyűjtemény valóban a film születési körülményeit öleli föl. A gépeken és technikai műveken kívül körülbelül ezer darabból áll a Messter-gyűjtemény: levelekből, okmányokból, szerződésekből, diaposzítívekből, filmkivágásokból és másokból, emlékek, amelyek örökbecsűek lesznek, értékes dokumentumai az emberi tudásnak és alkotóképességnek. A képek, a levelek, a filmkockák egy kor emlékeit elevenítik meg az előtt, aki meglátja ezeket a régi és becses emlékeket. A müncheni Deutsches Muzeum a maga hatalmas kulturális és történelmi hivatásával most a filmtörténet és a filmtechnika központjává vált, hirdetvén az emberi kultúra egyik legszebb produktumát, a filmet és annak dicsőséges pályafutását Oskar Messter és kortársainak első szárnypróbálgatásától kezdve a mai napig . . .

DIAMANT LIPÓT,
a Palace új igazgatója.

MAGYARORSZÁG FILMFORGALMA 1931 ELSŐ FÉLÉVBEN

A Statisztikai Havi Közlemények most megjelent 4—6-ik füzeté közli Magyarország filmforgalmi statisztikáját 1931 január 1-től június 30-ig. E szerint a kimutatás szerint a folyó év első felében Magyarországra behoztak összesen 70 métermázsza *nyersfilmet* 177.000 pengő értékben, szemben az elmúlt évi hasonló időközben importált 202.000 pengő értékű 79 métermázsza *nyersfilmmel*. A 70 métermázsából 62 métermázsát importáltunk Németországból.

Megvilágított negatívot importáltunk 6 q-t 15.000 pengő értékben. Valamennyi Németországból jött be. A behozott megvilágított *pozitívfilmek* súlya meghaladta a 77 métermázsát (1930-ban 52 q), az összérték 376.000 pengőt tett ki (1929-ben 279.000 pengőt). Ebből a mennyiségből négy métermázsát hoztak Ausztriából, 60 métermázsát Németországból, 2 métermázsát Jugoszláviából, 7 métermázsát Franciaországból és a többi különböző országokból. *Visszavitték* Magyarországból a folyó első félévben 10 métermázsza *készfilmet* 41.000 pengő értékben. *Filmhulladéokban* és *selejtfilmben* 47 métermázsát exportáltunk 5000 pengő értékben.

A FILM HALOTTAI

Lilly Ernesto, az Ufa egyik fiatal táncművésznője, július végén egy műtermi baleset alkalmával súlyos égési sebeket szenvedett. A fiatal művésznő augusztus 10-én sérüléseibe belehalt.

E. J. Lipow, a Paramount-szervezet osztrák, lengyel, román, jugoszláv és északi államok területére kinevezett menedzsere, július 24-én hosszas szenvedés után Zágrábban elhunyt. A Paramount egyik legkiválóbb és legtehetségesebb munkatársát vesztette el a megboldogultban.

Sasse Béla, ny. főhadnagy, a Korona-és Alkotás-mozgók igazgató-vállalkozója, augusztus 13-án hosszú és súlyos betegség után meghalt. Sasse Béla a mozi-revizió után került a szakmába, amelynek csakhamar igen kedvelt tagja lett, amit szeretetreméltó konciliáns modorával érdemelt ki. A szakma kegyelettel fogja emlékét megőrizni.

Ressel Orla, a német filmművészet régi

ismert sztárja augusztusban negyven éves korában meghalt. A némafilm korában igen sokat játszott, számos filmje európai sikert ért el. Nálunk is igen szerették és sokat szerepelt a magyar filmszínházak műsorán. Amióta a filmtől megvált, betegeskedett. Most váltotta meg a halál szenvedéseitől.

LEDERER LAJOS,
a Capitol-filmszínház új igazgatója.

NYERSFILM

POZITIV, NEGATIV EREDETI GYÁRI ÁRON

DUPFILM, EXTRA-RAPID, KINECHROM, PANKINE, SUPERPAN

SZINES POZITIV! HANGOSFILM-NEGATIVOK! ANILIN FESTÉKEK!

Vezérképviselő Magyarország részére:

LAJTA ANDOR

Budapest, VII., Erzsébet-körut 30. Telefon: J. 363-76.

AZ OKTATÓFILM

HARMINCKILENC ÁLLAM SZAVAZOTT AZ OKTATÓFILMEK VÁMMENTESSÉGE MELLETT

Régi probléma, hogy az egyes országokba az oktató-, kultúr- és ismeretterjesztő-filmeket vámentesen lehessen bevinni. A Római Nemzetközi Oktatófilm Intézet immár két esztendeje dolgozik azon, hogy ebben a kérdésben az egész világon *egységes megállapodást* létrehozson. Az Intézet egyik albizottsága már 1929-ben foglalkozott ezzel a kérdéssel és akkor konvenciót dolgozott ki, amelyet ez az albizottság a Népszövetség elé terjesztett. Egy évvel később már a Népszövetség tagjaihoz küldték széjjel azt a memorandumot, amely az oktatófilmek vámentességét dolgozta ki és kérték az egyes államokat, hogy ehhez a kérdéshez szóljanak hozzá.

A válaszok már be is érkeztek Rómá-

ba és eddig 39 ország szavazott a mellett, hogy a *kultúrfilmeket vámentesen lehessen importálni*. Eddig a következő államok szavaztak a vámentesség mellett: Albánia, Ausztrália, Kína, Kolumbia, Costarie, Dánia, Egyiptom, Ekvádor, Esztország, Angolország, az Egyesült Államok, Finnország, Franciaország, Görögország, Magyarország, Írország, a délamerikai köztársaságok, Lengyelország, Svédország, Belgium, Spanyolország, Délafrika, Svájc, Jugoszlávia, Sziám, Olaszország, Norvégia, Litvánia, Lettország, Mexikó, Monakó, Ujzéländ, Portugália, Románia és Németország.

A beérkezett anyagot a legközelebbi kongresszus elé terjesztik, hogy azután minél előbb megvalósulhasson a kultúrfilmek vámentessége.

Németországban visszafejlődött a kultúrfilmgyártás. A német oktatófilmgyártás az év első félévében feltűnően visszaesett a tavalyi termeléshez viszonyítva, a második negyed még nagyobb visszaesést tüntet föl az első évnegyeddal szemben. Amíg az év első negyedében 151 oktatófilmet cenzúráztak közel 98.000 méter hosszúságban, addig a második negyedben csak 82 oktatófilm került cenzúrára 55.000 méter hosszúságban. A visszafejlődés egyik oka, hogy a néma oktatófilmeket nem igen lehet már elhelyezni, ellenben a hangosfilmek gyártása igen sokba kerül. A visszaesés egyik másik oka az is, hogy az I. G. Farbenindustrie (Agfa) már csak keskeny oktatófilmeket gyárt, amelyek mozgóképszínházi szempontból nem jönnek tekintetbe, de amelyek a statisztikából hiányzanak, jöllehet eddig ebben a kimutatásban első helyet foglaltak el. A második félévben a Südfilm 12, az Ufa 11 kultúrfilmrel szerepel a statisztikában.

Az amerikai lapkiadók és a filmreklám. Az amerikai lapkiadók legutóbbi közgyűlésének napirendjén szerepelt a filmreklám kérdése is. A szónokok megállapították, hogy egyes filmgyárosoknak az a törekvése, hogy a sajtó hátrányára a filmreklámot kifejleszthessék, nem sikerült. A filmgyárosok csak újabban fektetnek ismét nagyobb súlyt a filmreklámra, mert Amerikában a rádióreklám súlyos konkurrenciát jelent a reklám valamennyi fajtájának. Ezt a konkurrenciát felismerték azok a vállalatok is amelyek filmreklámmal foglalkoznak és így most a filmreklám újabb fellendülése már komolyabb versenytársat jelent az amerikai lapok számára, mint eddig. A gyűlés megállapította azt is, hogy a távolbalátó film közeli bevezetése újabb veszedelmet jelent a sajtó számára és ezért a távolbalátás problémájával az amerikai lapok már is intenzívebben foglalkoznak.

KINEVEZÉSEK, KITUNTETÉSEK

A Kormányzó dr. *Bencs Zoltán* és ifj. *Kovács Dénes* min. osztálytanácsosoknak a *miniszteri tanácsosi* címet adományozta, *Tóry Gergely* kereskedelmi miniszteri h. államtitkári címmel felruházott min. tanácsosnak és *Boór Aladár* dr. min. tanácsosnak buzgó szolgálatukért elismerését fejezte ki.

A kitüntetett miniszteri főtisztviselők több, mint egy évtized óta igen értékes és jelentős munkásságot fejtenek ki a magyar filméletben és ezért kinevezésük és kitüntetésük a filmszakmában is nagy örömet keltett

BÓGNER JÓZSEF,
a Bodográf igazgatója,
most ünnepelte 25 éves jubileumát.

A kultúrfilm az északi kis államokban. Lettorszáiban mintegy öt éve működik a „Lettországi községek szövetségé”-nek filmosztálya, amely a községek iskolái filmelőadásának az ügyét intézi. Ez a szövetség a másik két északi országban is dolgozott, miután ezek az államok még nem rendezkedtek be az iskolai filmoktatásra. Most azonban Esztországban is nagy érdeklődés nyilvánult meg a film iránt és így az oktató- és kultúrfilm iránt is. Az illetékes testületek bevonásával önálló oktatófilm-intézmény létesült, amely most az esztországi oktatófilmügyet intézi. Esztországban az „Evangélikus hitközségek szövetségé” révén fogják az oktatófilmet propagálni. Az evangélikus szövetség már több német oktatófilmet vásárolt meg az esztországi előadások céljaira.

Hoover elnök iskolai hangosfilm-akciója. Herbert Hoover, az Unió elnöke, a filmkultúra terén is akciót indított egy igen érdekes probléma megoldására. Egy rendelkezésre álló alap segítségével az Egyesült Államok valamennyi államából néhány gyereket küldenek Washingtonba, a belügyminisztérium Office of Education-jába, ahol kipróbálják, hogy az egyes tanulókra milyen hatása van a hangosfilm-előadásnak. Az előadások során természetesen kizárólag oktató- és kultúrfilmeket mutatnak be, úgyhogy ily módon akarják megállapítani lehet-e majd és milyen formában a hangosfilmet az iskolai filmoktatás szolgálatába állítani.

IV. katolikus filmkongresszus Franciaországban. Szeptember 21—26. között tartják meg ezidén a negyedik francia katolikus filmkongresszust. A kongresszust a most folyó gyarmatügyi kiállítással kap-

csolatban tartják és ezért új nevet is kapott: A kinematográfia, a rádió és a hang-lemez missziós kongresszusa elnevezést. A főüléseket a kiállítás területén tartják meg.

Film a magyar óceánrepülőkről. Rendkívül érdekes filmet készített a Székesfevárosi Pedagógiai Filmműhely „*A levegő hősei*” címmel, *Radó István* rendezésében és felirataival. (Rádus-Metró.) A film az 1909. évi felvételekkel kezdődik, amelyek Blériot felszállását és átrepülését a La-Manche-csatornán mutatják. (A repülés és a film őskora.) Ezután következik *Lindbergh* óceánrepülése, leszállása Párisban, ünneplése stb. Remekül kapcsolódik ehhez a „*Magyar óceánrepülés*” gondolata és valóra váltása. Friss, eleven képekben látjuk a mátyásföldi izgalmas várakozást, a kényszerleszállást végzett „Justice for Hungary” repülőgépet a bicskei határban, *Endresz* és *Magyar* pilótákkal. A kormányzói kihallgatást, diadalútjukat a Gellért-szállótól a Mileniumi emlékműig és a gyönyörű, felémelő ünnepséget a Hősök Emlékénél, amelyből kicsendül: „Igazságot Magyarországnak!” A film nagyszerű magyarországi felvételeit *Icsey Rezsó* operatőr készítette. A filmet *összel a budapesti iskolák tanulói ifjúságának* is bemutatják.

FILMTECHNIKA

A DREZDAI NEMZETKOZI FÉNYKÉPÉSZETI KONGRESSZUS

A nyolcadik nemzetközi fényképészeti kongresszust ez évi augusztus 3—8. között tartották meg Drezdában, amelyre nagy előkészületeket tett meg a száz főváros. A kongresszus alkalmával a német fotótechnikai és optikai gyárak nagy kiállítást rendeztek, a kongresszus egyébként is igen érdekes és tanulságos manifesztációnak indult, amennyiben a nemzetközi fotótechnika és kinematográfia számos elismert szaktekintélye jelentette be egyrészt részvételét a kongresszuson, másrészt számos kapacitás tartott igen nívós és tanulságos előadást. A kongresszuson körülbelül háromszáz ember vett részt, ezek nagyrészt a külföldről, sőt a tengerentúlról érkeztek a legszebb német városba, amely ezidén a nemzetközi egészségügyi kiállítással is tündökölt.

A nemzetközi fényképészeti kongresszus külön foglalkozott a filmmel és a kinotechnika újabb haladásának problémáival. Augusztus 5-én a Német Egészségügyi Múzeum nagy előadótermében többrendbeli előadást tartottak a filmtechnikai kérdésekről. Az első előadást dr. *Goldberg* drezdai tanár tartotta, aki a hangosfilm alapvető fogalmairól értekezett igen nagyszínvonalú előadásában. Előadását plasztikus demonstrációval kísérette.

Utána dr. *J. Eggert*, az Agfa tudományos laboratóriumának a vezetője tartotta nagy érdeklődéssel várt előadását a színes film problémájáról. *Eggert* tanár

ugyancsak vetített képekkel illusztrálva magyarázta a színes film elméleti és gyakorlati alapjait, ismertetve a különböző eljárásokat. *Eggert* tanár előadása nagy érdeklődést keltett a hallgatóságban.

A tulajdonképeni filmügyekkel a fényképészeti kongresszus *II. osztálya* foglalkozott. Itt dr. *H. Joachim*, a Zeiss-Ikongyár technikai igazgatója tartott magas színvonalú előadást a vetítővilágítás alapvető elveiről, amelyek során történelmi visszapillantást vetett a világítás-technika múltjára.

T. Thorne Baker London, a színes kinematográfia *Spicer-Dufay*-eljárásáról számolt be és ismertette ennek az eljárásnak a lényegét.

F. Beck, Berlin, a gyorsan lebonyolódó események kinematográfiai és fényképészeti eljárásairól elmélkedett.

Dr. W. Ende, Berlin, a magasfrekvenciájú kinematográfia újabb kísérleteiről és eredményeiről számolt be.

R. Thun, Schöneiche, a kinematográfia, színes-kinematográfia és a távolbárlás közti kapcsolatról tartott előadást, majd külön előadása volt az utószinkronizálás technikai kérdéseiről.

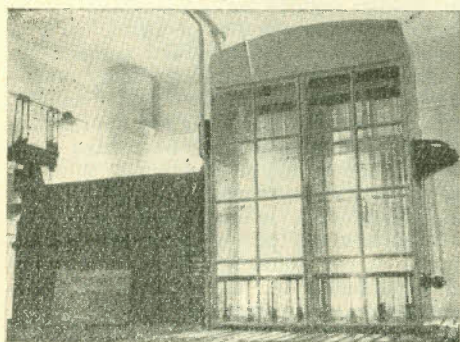
Heinz Linke, Berlin, az új mikrokinematográfiai eljárásról beszélt, amelyek keretében *A. P. H. Trivelli* és *H. Rosenberger*, Rochester, mikrofelvételeket mutattak be.

A legközelebbi nemzetközi fényképészeti kongresszust 1934-ben tartják meg Newyorkban, az ügyeket addig is dr. *Luther* tanár, Dreza, vezeti.

AZ ELSŐ MODERN FILMLABORATÓRIUM BUDAPESTEN

A magyar filmtechnika történetében jelentős fordulat a *Kovács és Faludi*-film-laboratórium újszerű átalakítása és modern átszervezése. Évek óta vezetőszerepet tölt be a magyar kinematográfiában a *Kovács és Faludi*-labora-

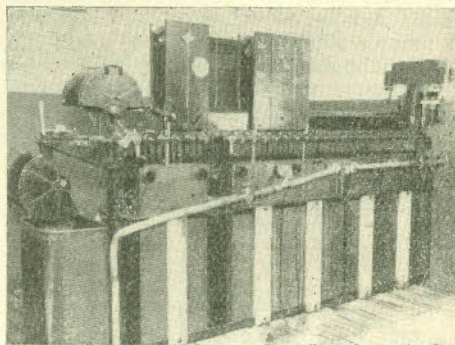

Budapest legmodernebb filmszárító gépe.

tórium, amely az utóbbi években különösen a *feliratkészítés* technikája terén ért el olyan sikereket, hogy a környező államok is itt készítették az illető nyelven a feliratokat. A hangosfilm bevezetése természetesen új feladat elé állította a vállalat két vezetőjét, *Kovács Gusztávot* és *Faludi Sándort*, akik áthatva a filmtechnika mai állásának nagy jelentőségétől, költséget és fáradságot nem kímélve, határozották el a gyár gyökeres és abszolút modern újászervezését.

Mindenekelőtt is átépítették a *Hunnia*-filmgyár területén levő laboratóriumi helyiségeket. Hónapok nehéz munkája után ma itt áll Budapest első modern és európai relációban is pompás filmlaboratóriuma, a maga ragyogóan működő *Debrie*-gépével, új hívási és szárító berendezésével, fűtő- és hűtőgépeivel stb. stb., itt áll ma ez az új laboratórium, hogy

hirdesse a magyar filmtechnika nagy diadalát és nagyarányú előrehaladását. Napi 5000—8000 métert tud a *Kovács és Faludi*-filmlaboratórium földolgozni, ahol éjjel-nappali munkára berendezkedve, minden feladatnak tud eleget tenni. De nemcsak a magyar feliratgyártás terén jelent nagy haladást az új filmlaboratórium, hanem a magyar filmgyártás is büszkélkedhetik ezzel az új gyárral, mert az itt készülő *magyar és német verziók negatívjait* itt hívják elő, itt dolgozzák föl olyan tökéletes precizitással, hogy a Berlinbe kiszállított negatívok és kópiák ott is általános feltűnést keltettek.

Az új Debrie-hívógép.

Két magyar vállalkozó évekkal ezelőtt nehéz és áthidalhatatlannak látszó feladatra vállalkozott: értékes és technikai keresztülvitelében *európeér* munkát akart idehaza produkálni; és *ma*, e néhány keserves és sok harcban megedződött év múlva, itt van Budapest első komoly és minden tekintetben modern filmlaboratóriuma, hogy hirdesse a magyar alkotóképességet és szívósságot!

FILMIRODALOM SZAKSAJTÓ

Hellmuth Lange: *Wie entsteht ein Amateurfilm?* A Kinoreihe des Photofreund 1. kötete. Verlag: Photokino-Verlag G. m. b. H. Berlin, S. 14. Stallschreiberstr. 33. Ára RM 1.20.

A berlini Photokino-Verlag az amatőrök nagy kényelmére és örömeire igen szép és okos sorozatot indított meg „Kinoreihe des Photofreund“ címmel. Az első kötet arról értekezik, hogy hogyan keletkezik az amatőrfilm? Nálunk Magyarországon is egyre jobban terjed az amatőrkinematográfia, amelynek hívei napról-napra szaporodnak. Az újak, az érdeklődők számára íródnak ezek a könyvek, amelyek első kötete sok szolgálatot tesz az amatőrkinematográfusoknak. A közel 60 oldalas könyv ismerteti az amatőr-főlvévo-filmgépet, a filmanyag technikai leírását, mutatványt közöl arról, milyen legyen az amatőrfilm szöveggönyve, majd ismerteti a főlvétel, a kidolgozás, a filmvágás, a filmfelirat, a filmmegőrzés, a filmkocka-nagyítás szabályait és kérdéseit.

Hellmuth Lange: *Der Titel im Amateurfilm.* A Kinoreihe des Photofreund 2. kötete. Árak Mk 2.20.

Hellmuth Lange második könyve tovább lépés az amatőrkinematográfus kiképzéséhez. Ebben a könyvben alapos részletességgel fejtegeti, hogy mit csináljon az amatőr, ha a filmjét érdekesebbé akarja tenni. Az amatőrfilmnek is egyik főkélléke a felirat, hogy az otthonában és szűk körben lejátszó filmet a nézők jobban megérthessék, jobban élvezhessék. Az amatőrfilm feliratainak is ugyanazok az eszmei és technikai alapkövetelései, mint a normálfilmnél: itt is használhatunk nyomtatott, írott és bekopirozott feliratokat. A trükkfelirat minden a mi szakmánkban ismeretes vállfaját alkalmazhatja az amatőr is. A könyv végül is a felirat-technika kidolgozásának a problémájával foglalkozik.

Fridrich Kuplent: *Der Amateur Tonfilm.* A Kinoreihe des Photofreund 3. kötete. Ára Mk 2.75.

Amióta a hangosfilm kiszorította a néma-

filmet, a laikus közönségben is mindig halljuk azt a kérdést, hogy otthon, a könyvnyelven kezelhető és elkészíthető amatőrfilm is lehet-e hangosfilm? A kérdés érthető módon izgatta az amatőröket és az utóbbi időben egyre-másra olvasunk erről az érdekes kérdésről. Az amatort természetesen izgatja a vágy és ambíció, hogy hozzátartozóinak nemcsak képet, hanem hangot, zenét, beszédet is filmre vigyen. Természetes, hogy az amatőrhangos-technika nem olyan könnyű és egyszerű feladat, mint pl. csak az amatőrkinematográfia egyedül. Az amatőrhangosfilm is meglehetősen bonyolult technikai munka, amely nagy tudást, sok energiát és sok pénzt igényel. De a szerző nagy szolgálatot tett az ügynek, ha elméletileg megmagyarázza a kifejldőben levő hangos amatőrfilm-művészet technikai kéréteit és bevezeti az amatort a filmtechnika ábécéjébe és megismerteti vele a hangosfilmtechnika alapeszméit.

Ing. Gustav Adolf Ditt: *Fortschritte Österreichs im Lichtbild- und Lehrfilmwesen.* Herausgegeben von der Pädag. Sektion im Bundesministerium für Unterricht. Verlag: Öst. Bundesverlag für Unterricht, Wissenschaft und Kunst, Wien, I. Schwarzenbergstr. 5/7.

A középeurópai államok közül kétségtelenül Ausztria vezet az oktatófilm terén, mert maga a közoktatásügyi minisztérium az, amely kezében tartja a dolgot és irányítja az egész osztrák oktatófilmügyet. Különböző tanítói, tanári és oktatószervezetek alakultak az évek során és ezek mind az oktatófilm ügyét szolgálják, úgyhogy amikor Bécsben összeül a nemzetközi oktatófilm-kongresszus, Ausztriának nincsen szégyenkezni valója, sőt ellenkezőleg, bátran, emelt fővel mutathatja az idegeneknek, mit produkált az osztrák oktatófilm-ügy az utóbbi években. Ezekről az intézményekről, egyesületekről számol be Witt mérnök tanulmánya, amely az osztrák oktatófilm-ügy keresztmetszetét adja. A magyar oktatófilm-ügy hivatott vezérei és propagálói sokat tanulhatnak ebből a könyvből, amely az alkotó munka és dolgozni akarás valóságos mintagyűjteménye.

**MAGYAR MOZGÓKÉPÜZEM-ENGEDÉLYESEK
ORSZÁGOS EGYESÜLETE**

BUDAPEST, VIII., SZENTKIRÁLYI-UCCA 36.

TELEFON: JÓZSEF 360-05.

HIVATALOS ÓRÁK 9-12-IG.

A Filmkultura minden egyes számát az Egyesület tagjai díjtalanul kapják

Az új miniszterek üdvözlése

Egyesületünk nyomban azután, hogy a Károlyi-kormány elfoglalta hivatalát, meglehangú üdvözlőlevelet intézett *Keresztes-Fischer* Ferenc belügyminiszterhez és *Kenéz Béla* kereskedelmi miniszterhez, amint akikhez a film- és moziszakma ügyei tartoznak. Egyesületünk vezetősége ezenkívül szeptember 3-án küldött szíves tiszteleg az új belügyminiszternél, akinek fel-tárja a szakma rendkívül súlyos helyzetét.

Az egyesület üdvözli a jubilánsokat

Egyesületünk szívélyes hangú levélben üdvözölte a szakma két jubilánsát: *Borhegyi Jánost* és *Bognér Józsefet* abból az alkalomból, hogy most ünnepelték 25 éves szakmai működésüket.

Búcsú Scitovszky Bélától

Az Egyesület vezetősége meglehangú búcsúlevelet intézett *Scitovszky Béla* volt belügyminiszterhez, akinek megköszön-te a szakma iránt minisztersége idején ta-nusított jóakarátát.

Kedvezményes vigalmi adó szeptemberre

Egyesületünk vezetősége nemrégiben beadványt intézett a fővároshoz, amelyben arra kérte a polgármestert, hogy a nyári hónapokra engedélyezt vigalmiadó-kedvez-ményt terjessze ki szeptember hónapra is.

A villanyáram mérséklése

Az Egyesület augusztus végén beadvány-nal fordult *Borvendég Ferenc* alpol-gármesterhez, hogy a filmszínházak részé-re szállítsa le a villanyáram díját, azon-kívül azt is kérte, hogy a gépházakban el-fogyasztott villanyáramot minősítse a fő-város ipari áramnak. Tekintettel arra, hogy *Borvendég* alpolgármester ezidőszereint sza-badságon van, a kérelem fölött csak szept-emberben fognak határozni.

Változtatás a Szakmaközi Döntőbíróság alapszályain

A kereskedelmi miniszter néhány apró pont megváltoztatása mellett jóváhagyta a Szakmaközi Döntőbíróságról szóló egyesü-letközi megállapodást, illetve a Sz. D. alap-szályait. A miniszter többek között kö-telezővé tette a két egyesületnek, hogy az alapszályoknak azt a pontját változtassák meg, mely szerint a moztulajdonosok az Egyesületbe való belépéskor á priori alá-

vetik magukat a Sz. D. döntéseinek. E he-lyett a miniszter azt írja elő, hogy minden egyes szerződésben külön fel kell említeni a Sz. D. illetékességét. A két egyesület a változtatásokat legközelebb fogja megtár-gyalni.

Kötelező a néma és hangos híradó

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium kötelezővé tette a Magyar Filmiroda útján forgalomba hozandó néma és hangos hí-radókat. A híradó a jövőben nemcsak ma-gyar, hanem külföldi eseményeket is kö-zöl és hossza ezentúl 300 m. lesz hetenkint.

Budapesten csak egy slágert szabad játszani

Az elsőhetes filmszínházak között újab-ban az a megállapodás jött létre, hogy meg-engedik a másodhetes mozgóképszínházak-nak, hogy utánuk játszassák a műsorról levett filmeket, azonban kötelezővé teszik részükre, hogy csakis egy slágert tűz-nak műsorra. A műsorkötés is már ebben a szel-lemben történik. Az egyslágert-rendszer vo-natkozik azokra a környékbeli mozgókép-színházakra is, amelyek villamossal elérhe-tők. A vidéken természetesen továbbra is két slágert szabad játszani.

Választmányi ülés

Egyesületünk választmánya szeptem-ber 9-én délelőtt 10 órakor tartja legkö-zelebbi ülését, amelynek napirendjén fontos ügyek szerepelnek.

**FILMÜZEMÉSZETI ÉS TUDOMÁNYOS
FOLYÓIRAT**

ELŐFIZETÉSI ÁR:

1 évre 10 pengő. — 1/2 évre 5 pengő.

Felelős szerkesztő és kiadó: *Lajta Andor*.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRUT 30.

Tel.: József 363-76.

Párizsi szerkesztőség:

Artur Vitner,

12, rue Alasseur Paris, (XV.) Champs
de Mars.

Megjelenik minden hónap elsején.

Minden cikkért a szerző felel.

Friedmann-nyomda, Wesselényi-u. 40.

Budapesti filmpiac Film megjelenések 1931. július-augusztus hónapban.

JELMAGYARÁZAT: Megj.=Megjelenési hely — H.=Hossza — F.=Felírás
M.—Műfaj — Fősz.=Főszereplők — C.=cenzura — a.=aluli — f.=felüli.

CITO CINEMA (Feldmann Izsó), Rökk Szilárd-u. 16. Tel.: J. 412—71.	VIII/6	A gyönyör. — Megj.: Kert. — H.: 2003 m. — Műf.: Dráma. — F.: Garami Andor. — Fősz.: Várkonyi Mihály, Ágnes Petersen. — C.: 16 éven felülieknek.
ECO-FILM R.-T. Rákóczi-út 14. Tel.: 429—76.	VIII 27	„Wan India királya“. — Megj.: Kamara, Orion. — H.: 1902 m. — Műf.: Expedíciós dzsungelfilm. — C.: Aluli.
FOX-FILM r.-t., Rákóczi-út 19. Tel.: 314—37 és 316—58.	VII 16	Élet komédiája. — Megj.: Kamara. — H.: 1800 m. — Műf.: Zenés vígjáték. — F.: Szántó Armand. — Fősz.: El Brendel, Marjorie With. — C.: Aluli.
	VII 23	Anno 1980. — Megj.: Kamara. — H.: 2625 m. — Műf.: Utópisztikus vígjáték. — F.: Scharin Jenő. — Fősz.: El Brendel, Maureen O'Sullivan, John Garrick. — C.: Aluli.
	VII 28	Asszonyok kedvence. — Megj.: Márkus-Park, Tómozi. — H.: 1704 m. — F.: Scharin Jenő. — Fősz.: Victor Mac Laglen. — C.: Aluli.
	VIII 6	Nyugati vándorok. — Megj.: Kamara. — H.: 2803 m. — Műf.: Dráma. — F.: Scharin Jenő. — Fősz.: Theo Schall, Marion Lessing, Arnold Korf. — C.: Aluli.
	VIII 26	Vadon törvénye. — Megj.: Kamara. — H.: 1940 m. — Műf.: Cowboy dráma. — F.: Scharin Jenő. — Fősz.: Georg O'Brien. — C.: Aluli.
GENIUS-FILM Rökk Szilárd-u. 20. Tel.: 438—35.	VIII 13	Lakoma az emberevőknél. — Megj.: Ufa, Kert, Corvin. — H.: 2200 m. — Műf.: Expedíciós. — F.: Dr. Bródy. — C.: Aluli.
HIRSCH és TSUK, Rákóczi-út 14. Tel.: 301-01 és 353-17	VIII 28	Salto mortale. — Megj.: Royal Apolló. — H.: 2700 méter. — Műf.: Artistatörténet. — F.: Lakner. — Fősz.: Anna Sten.
KULTURFILM Budapest, VIII., Népszínház-u. 21. — Tel.: J. 368—98.	VIII 14	Páduai Szent Antal élete és csodái. — Megj.: Fórum. H.: 2641 m. — Műf.: Hangos kultúrfilm. — F.: Bubik Árpád és Pacséry László. — Fősz.: Carlo Pinzanti, Elio Casci.
		Ave Maria. — Megj.: Fórum. — H.: 300 m. — Műf.: Hangos kultúrfilm. — Fősz.: Violetta de Strozzi.
METRO-GOLDWYN- MAYER DISTR. Budapest, VIII., Főh. Sándor-tér 3. — Tel.: J. 444—24, 444—25.	VII 10	Piruló lányok. — Megj.: Rádus. — H.: 2087 m. — Műf.: Dráma. — F.: Radó. — Fősz.: Joan Crawford Rob. Montgomery, Anita Page, Dor. Sebastian. — C.: Felüli.
	VII 31	A gyönyör gyermeke. — Megj.: Rádus. — H.: 2000 méter. — Műf.: Zenés vígj. — F.: Erb. — Fősz.: Lawrence Grey, Wynne Gibson, Helen Johnson, Benny Rubin. — C.: Aluli.
	VIII 7	Fogyókúra. — Megj.: Rádus. — H.: 2158 m. — Műf.: Vígjáték. — F.: Radó. — Fősz.: Marie Dressler, Polly Moran, Anita Page, Buster Collier. — C.: Aluli.
	VIII 20	Rádió-riporter. — Megj.: Rádus. — H.: 2219 m. — Műf.: Vígjáték. — F.: Radó. — Fősz.: Paul Morgan, Egon v. Jordan, Nora Gregor, Ad. Menjou, Ramon Novarro, Oscar Straus. — C.: Aluli.

MŰVÉSZFILM, Rákóczi-út 40. Tel.: 403—97.	VIII 15	Varsói citadella. — Megj. Capitol. — H.: 2500 m. Műf.: Dráma. — F.: Pacséry. — Fősz.: Várkonyi Mihály, La Jana, Hilde Rosch. — C.: Aluli.
PARAMOUNT FILM-FORGALMI R. T. Budapest, VII., Rákóczi-út 59. — Tel.: J. 344-37 és J. 405-22.	VIII 9	Suszerprin. — Megj.: Ufa, Palace, Corso. — H.: 2406 m. — Műf.: Vígjáték. — F.: Pásztor Béla. — Fősz.: Harold Lloyd. — C.: Aluli.
	VIII 25	Rango. — Megj.: Uránia. — H.: 1805 m. — Műf.: Expedíciós állatfilm. — C.: Aluli.
PÁTRIA FILM-VÁLLALAT, VII., Erzsébet körút 8. Tel.: 406—25.	VII 7	Megjötték a rokonok. — Megj.: Márkus-Park, Műjég. H.: 2650 m. — Műf.: Bohózat. — F.: Mihály István. Fősz.: Felix Bressart, Harold Paulsen, Charlotte Ander, Ralph Arthur Roberts.
	VIII 7	Az asszony és a végzet. — Megj.: Márkus-Park, Műjég, Omnia. — H.: 2300 m. — Műf.: Dráma. — F.: Radó István. — Fősz.: Lyen Deyers, Igo Sym, Lil Dagover, Paul Hörbiger, Ida Wüst.
PLESZ FERENC FILMVÁLLALATA, Erzsébet-körút 24. Tel.: J. 352—87.	VIII 22	Roham a verduni halálmezőkön. — Megj.: Royal Apolló. — H.: 2300 m. — F.: Radó István. — C.: A.
SCHUCHMANN ANTAL FILMVÁLLALATA Rökk Szilárd u. 20. Tel.: 353-17 és 301-01	VIII 14	Utca fia. — Megj.: Omnia. — H.: 1900 m. — Műf.: Dráma. — F.: Pacséry. — Fősz.: Frankie Darro.
	VIII 26	St. moritzi kaland. — Megj.: Omnia, Décsi, Kert. H.: 2600 m. — Műf.: Kalandor. — F.: Pacséry. — Fősz.: Harry Piel, Hary Holm, Hans Junkermann.
STYLUS-FILM r.-t., Erzsébet-körút 4. Tel.: 442—59.	VII 16-28	A nadrág. — Márkus Park, Műjég. — H.: 2400 m. — Műf.: Vígjáték. — F.: Tibor János. — Fősz.: Felix Bressart, Harry Liedtke, Elga Brink, Ida Wüst, Ossi Osalda. — C.: Aluli.
SUPER-FILM, VII., Erzsébet körút 9. Tel.: J. 366—94.	VIII 20	Száguldó végzet. — Megj.: Eldorádó, Roxy, Fészek. H.: 2047 m. — F.: Frank György. — Fősz.: Bob Stoel. — C.: Aluli.
TURUL-FILM Budapest, VII., Miksa utca 7. — Telefon: József 369—42.	VIII 24	Boldogtalan asszony. — Megj.: Olympia, Tivoli. — H.: 2020 m. — Műf.: Dráma. — F.: Szántó Lajos. Fősz.: Franz Lederer, Helene Thimig. — C.: Aluli.
UFA-FILM R. T. Budapest, VIII., Kölcsey-utca 4. — Tel.: J. 351—36, 336—21.	VIII 15	Öljön meg, kérem! — Megj.: Uránia, Capitol, Corvin. H.: 2520 m. — Műf.: Vígjáték. — F.: Lándor. — Fősz.: Heinz Rühmann, Lien Deyers, Fridrich Holländer. — C.: Aluli.
UNIVERSAL FILM R. T. Budapest, VIII., Nép-színház-u. 21. — Tel.: J. 391—76.	VII 30	Broadway cárja. — Megj.: Omnia, Kert. — H.: 2300 méter. — Műf.: Dráma. — F.: Pacséry László. — Fősz.: Betty Compson. — C.: Aluli.
		Vásári primadonna. — Megj.: Omnia, Kert. — H.: 1900 m. — Műf.: Dráma. — F.: Pacséry László. — Fősz.: Mary Nolan. — C.: Aluli.
	Ég a ház. — Megj.: Omnia, Kert. — 600 m. — Műf. Burleszk. — F.: Pacséry László. — Fősz.: Kohn és Kelly. — C.: Aluli.	
	VIII 13	Slim, a trombitás. — Megj.: Omnia, Capitol. — H.: 600 m. — Műf.: Burleszk. — F.: Pacséry László. — Fősz.: Slim Sunnawille. — C.: Aluli.
		Schmeling—Stribling boxmérkőzés. — Megj.: Ufa, Kert, Corvin. — H.: 1100 m. — Műf.: Kultúrfilm. — F.: Pacséry László. — Fősz.: Schmeling, Stribling. — C.: Aluli.
WARNER BROS First National Vitaphone Pictures VII., Erzsébet-kr. 9. Tel.: J. 325-90 és 91.	VII 9	Egy szép asszony múltja. — Megj.: Kert. — H.: 2100 m. — Műf.: Színmű. — F.: Fodor. — Fősz.: Bebe Daniels, Lewis Stone, Ben Lyon. — C.: Aluli.
		Az áruház gyöngye. — Megj.: Márkus, Műjég. — H.: 1900 m. — Műf.: Vígjáték. — F.: Fodor. — Fősz.: Alice White. — C.: Aluli.

**AZ ÚJ TYPUSU
KLANGFILM**

ZETTON

fotócellás rendszerű hangleadó-készülék tartozékai:

1. Két fotócella (Adapter)
2. Egybeépített elő- és végerősítő
3. Egyenirányító
4. Elektrodinamikus hangszóró hangdeszkával

Ára: Két vetítőgépre **10.800.— P.**
Egy vetítőgépre **8.300.— P.**

Kedvező fizetési feltételek!

**Állandó bemutatás a
Warner Brother First
National termében!**

Kérjük a t. érdeklődőket a
Klangfilm vezérképviselőhöz:

SIEMENS ÉS HALSKE R.T., VI., Teréz-körút 36.
mindennemű felvilágosításért
fordulni szíveskedjenek.